

УДК 021.899(477):025.4.03

DOI: [https://doi.org/10.18524/2707-3335.2024.1\(31\).305541](https://doi.org/10.18524/2707-3335.2024.1(31).305541)

Лощинська Наталія Василівна,

кандидатка філологічних наук,

доцентка, старша наукова співробітниця

відділу інформаційно-комунікаційних технологій

Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського,

пр. Голосіївський, 3, м. Київ, 03039

e-mail: loschynska@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-6535-5863>

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕЧНИХ ЕЛЕКТРОННИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ

Під впливом цифрових технологій змінюється обличчя традиційного суспільного інституту такого як бібліотека. Переосмислюються принципи організації бібліотечного простору, методи бібліотечно-інформаційної діяльності, ресурсного забезпечення бібліотечних фондів тощо. Предметом дослідження є документи чинної нормативно-правової бази України, що стосуються розвитку електронних ресурсів у бібліотеках України. Мета статті: викласти суть основних нормативно-правових актів, виданих за роки незалежності України, які прямо чи опосередковано стосуються застосування електронних ресурсів у роботі бібліотек. Дослідити їх роль і значення у законодавстві України. Встановити, які з них покликані вдосконалити роботу бібліотек, спростити користувачам доступ до інформації, незалежно від часу і місця, полегшити працю бібліотекаря завдяки активному впровадженню цифрових технологій. Розкрити їх потенціал у бібліотечній справі майбутнього.

У результаті проведеного огляду правових актів у законодавстві України від початку незалежності, створених для вдосконалення роботи бібліотек було встановлено, що переважна більшість представлених документів активно сприяє розвитку інформаційно-бібліотечної сфери, впровадженню цифрових технологій. Усі вищезначені нормативно-правові документи передбачають: вільний доступ до електронних інформаційних ресурсів, захист авторського права в інформаційно-пошукових системах, створення та розвиток інформаційних бібліотечних ресурсів у інформаційному суспільстві. Однак слід визнати, що частина з них не позбавлена деяких недоліків та відстає від міжнародних аналогів.

Ключові слова: законодавча база; правові засади; електронна бібліотека; електронні ресурси; оцифрування національної спадщини, цифровий сервіс, інформаційні платформи.

Постановка проблеми

Характерною особливістю сучасного етапу розвитку суспільства є цифровізація. Під впливом цифрових систем і технологій змінюється навколишня реальність, цифрові засоби комунікації стають невід'ємною частиною існування

сучасної людини. Сучасними цифровими сервісами користується кожен житель України. Цифровізація набуває ознак мегатренду – великомасштабного довгострокового процесу, що визначає якісне наповнення даного етапу еволюції. Під впливом цифрових технологій змінюється обличчя традиційного суспільного інституту такого як бібліотека. Переосмислюються принципи організації бібліотечного простору, методи бібліотечно-інформаційної діяльності, ресурсного забезпечення бібліотечних фондів тощо. Мета статті, показати, як цифровізація стає щоденним атрибутом бібліотечної практики. Зараз використання електронних ресурсів в Україні суттєво відстає від світової практики. Разом з тим деякі документи покликані виправити ситуацію на краще. У постанові було відзначено, що для формування інформаційно-електронного простору бібліотек необхідно створити безпечне інформаційне середовище, вдосконалити механізм обміну інформацією, забезпечити функціонування Національної електронної бібліотеки, створити умови для популяризації української культури та науки за кордоном, а також вжити заходи для ефективного використання сучасних інформаційних платформ. «В умовах цифровізації, зберігається традиційна роль бібліотек: створення, збирання, обробка, накопичення та збереження інформації, вільний та рівноправний доступу до інформації користувачів бібліотек. У сучасному світі бібліотеки відіграють важливу роль у забезпеченні універсального доступу до інфраструктури ІКТ і послуг інформаційного суспільства. Цифрові технології є основою інноваційної діяльності виробничих стратегій та повинні створюватися на умовах стабільності, передбачуваності та добросовісної конкуренції, забезпечення нових робочих місць, відкриття перспектив у науковому світі» [4, с. 39]. Як справедливо стверджує дослідниця О. П. Желай, останнім часом помітне зростання активності читачів у зверненнях на сайти публічних, державних, наукових бібліотек: у 2013 р. – 42018,8 осіб; у 2014 р. – 54 530,9; у 2015 р. – 60 628,0; у 2016 р. – 71606,1; у 2017 р. – 79238,9 осіб. Затребуваність електронних сервісів бібліотек підтверджують результати досліджень, проведені в 2015–2016 рр. Запорізькою ОУНБ ім. О. М. Горького, Кіровоградською ОУНБ ім. Д. І. Чижевського, Миколаївською ОУНБ та іншими обласними універсальними науковими бібліотеками. Вони свідчать, що більшість (88 %) користувачів наукової категорії в регіонах України надають перевагу дистанційним технологіям бібліотечного обслуговування [3].

Аналіз досліджень і публікацій

Незважаючи на жорсткі виклики воєнного часу, на брак фахівців і фінансів у центрі уваги науковців та практиків бібліотечної справи в нашій державі залишаються невирішені до війни питання формування електронних бібліотечних ресурсів, їх оптимальне використання всіма членами суспільства, створення умов рівного доступу до електронних інформаційних ресурсів бібліотеки в сучасному веб-середовищі. Автори цих студій – авторитетні вітчизняні вчені-бібліотекознавці та знані практики бібліотечної справи: Т. Вилегжаніна, Н. Волян,

О. Воскобойнікова-Гузєва, С. Горова, Т. Грищенко, О. Довгань, Л. Дубровіна, Г. Єфімова, Л. Костенко, І. Лобузін, К. Лобузїна, О. Мар'їна, О. Онищенко, Ю. Половинчак, С. Пономаренко, В. Попик, Н. Самохіна, Т. Сендульська, О. Сербін, Г. Солоїденко, О. Шевченко, І. Шевченко та інші. Статтю О. Клименко «Національна електронна бібліотека України: нормативно-правове забезпечення» присвячено вивченню чинної нормативно-правової бази України щодо розбудови Національної електронної бібліотеки. Авторка слушно відзначає, що на тлі повномасштабної збройної агресії РФ прийшло розуміння важливості цієї ініціативи, оскільки нині, як ніколи, актуалізувалася проблема захисту культурного надбання та інформаційного простору України [5, с. 10].

М. Іванова розкрила поняття «цифровізація», окреслила основні принципи цифровізації в Україні, а також визначила роль вітчизняних бібліотек у цифровізації українського суспільства у своєму виступі на тему «Цифровізація в Україні: нормативно-правове забезпечення» [4]. Один з когорт молодих дослідників С. Денбновецький зумів сказати своє слово у питанні цифровізації бібліотек. На основі дослідження значної джерельної бази ним репрезентовано особливості електронної трансформації бібліотек у період глобалізаційних перетворень [2]. Проблему формування електронних ресурсів українського книгознавства та бібліотекознавства було розглянуто в статтях О. М. Станкевич, Л. В. Гарбар, Л. О. Матвійчук, С. М. Ляшко, Т. І. Ківшар, К. В. Лобузїної. Дослідження процесів інформатизації, які здійснили значний вплив на переосмислення призначення і ролі бібліотек в умовах інформаційного суспільства, знайшли своє втілення в працях О. Онищенка, Н. Стрішенець, А. Соляника, В. Горового, Л. Костенко. У статті М. Хромець «Правові засади управління формуванням електронних ресурсів бібліотечних та інформаційних центрів» акцент зроблено на важливості законодавчо-нормативних актів у процесі управління електронними ресурсами бібліотечних та інформаційних центрів та визначення динаміки процесів інформатизації в Україні. «Для бібліотечної сфери інформаційна політика держави має життєво важливий характер: від її вирішення залежить можливість успішного функціонування бібліотеки в умовах інформаційного суспільства» [16, с. 165].

Мета статті. Викласти суть основних нормативно-правових актів, виданих за роки незалежності України, які прямо чи опосередковано стосуються застосування електронних ресурсів у роботі бібліотек. Дослідити їх роль і значення у законодавстві України. Встановити, які з них покликані вдосконалити роботу бібліотек, спростити користувачам доступ до інформації, незалежно від часу і місця, полегшити працю бібліотекаря завдяки активному впровадженню цифрових технологій. Розкрити їх потенціал у бібліотечній справі майбутнього.

Наукова новизна. З метою реалізації завдань статті та підтвердження зроблених висновків на основі огляду законних та підзаконних актів держави Україна простежено процес становлення і розвитку нормативно-правової бази застосування електронних технологій у бібліотеках України, встановлено роль

і значення цих документів для сучасності і перспективи розвитку бібліотек. Навіть у складних умовах воєнного часу це питання не втратило своєї актуальності, оскільки майбутнє нашої країни саме за розвитком цифрових технологій.

Виклад основного матеріалу. Повноправними об'єктами аналітико-синтектичної обробки документів у бібліотеках є електронні інформаційні ресурси. Електронні ресурси – це інформаційні ресурси, які створюються, керуються та використовуються за допомогою комп'ютера й містять дані та програми, зафіксовані в електронній формі на певних носіях. Електронні ресурси різноманітні й постійно розвиваються. На даний час можна виділити такі їх основні види:

- електронні аналоги друкованих видань (книг, журналів тощо), текстову інформацію в яких подано у формі, котра допускає посимвольну обробку;
- електронні аналоги друкованих видань, елементи яких (наприклад, сторінки) подаються як цілісні графічні образи; до цього ж виду електронної інформації належать аналоги рукописних матеріалів факсиміле;
- бази даних, які відповідають вимогам електронної інформації (бібліографічні, адресні, статистичні, лінгвістичні та повнотекстові бази даних, якщо вони не відтворюють повною мірою друковані видання);
- нові форми публікацій, що не мають друкованих аналогів (електронні оголошення, матеріали електронних конференцій та інші електронні повідомлення, доступні користувачам через телекомунікаційні мережі);
- електронні публікації аудіо- та відеоінформації;
- мультимедійні продукти;
- програмні продукти;
- комбіновані програмно-інформаційні продукти, наприклад, геоінформаційні системи. Під впливом інформаційних технологій увесь час з'являються нові види електронних ресурсів, розширюються межі традиційної системи видань, формуються різні типи електронних документів (мережеві версії друкованих видань, онлайніві газети та часописи, додатки до традиційної преси, колекції посилань, огляди, дайджести, альманахи тощо). З метою підтримання їх розвитку і вдосконалення на державному рівні були створені відповідні правові документи. Види нормативно-правових актів за юридичною чинністю: закони; підзаконні нормативні акти. Юридична чинність нормативно-правового акта визначається Конституцією і Законом про нормативні акти. Юридична чинність нормативно-правового акта – це його специфічна властивість мати точно позначене місце в ієрархії інших правових актів і залежати за формальною обов'язковістю від того, який орган видав акт, тобто хто є суб'єктом нормотворчості. Суб'єктами нормотворчості в нашій країні є Верховна Рада (закони і постанови), Президент України (укази, розпорядження), Кабінет Міністрів України (постанови, розпорядження), керівники міністерств і відомств (накази, інструкції, розпорядження, положення), голови місцевих державних адміністрацій (розпорядження), місцві ради народних депутатів (рішення, постанови, накази), адміністрація державних підприємств, установ, організацій

(нормативні накази, статути, положення та інструкції). Підзаконні акти займають другорядне місце після законів. У дослідженні спочатку розглянемо закони, а потім підзаконні нормативні правові акти.

Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» від 05.07.1994 № 80/94-ВР. Метою цього закону є встановлення основ регулювання правових відносин щодо захисту інформації в автоматизованих системах за умови дотримання права власності громадян України і юридичних осіб на інформацію та права доступу до неї, права власника інформації на її захист, а також встановленого чинним законодавством обмеження на доступ до інформації. Дія Закону поширюється на будь-яку інформацію, що обробляється в автоматизованих системах [9].

Закон України «Про інформацію» № 2657-ХІІ від 02 10.1992. Цей Закон закріплює право громадян України на інформацію, закладає правові основи інформаційної діяльності. Він забезпечує рівні можливості щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації; створення умов для формування в Україні інформаційного суспільства. У тексті документа нічого не сказано про види носіїв інформації, таким чином він стосується їх усіх, у тому числі електронних носіїв [10].

Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства на 2007-2015 рр.» від 9 січня 2007 року № 537-V. Національна політика розвитку інформаційного суспільства в Україні ґрунтується на засадах: пріоритетності науково-технічного та інноваційного розвитку держави; формування необхідних для цього законодавчих і сприятливих економічних умов; всебічного розвитку загальнодоступної інформаційної інфраструктури, інформаційних ресурсів та забезпечення повсюдного доступу до телекомунікаційних послуг та ІКТ. «Впровадження та вміле використання інформаційно-комунікаційних технологій у бібліотеках України має на меті формування, зберігання електронних інформаційних ресурсів, створення рівних можливостей усім категоріям користувачів працювати з електронним фондом, надання інтерактивних послуг». [15, с. 410]. Важко переоцінити роль та значення цього закону для роботи бібліотек. Адже нові інформаційно-комунікаційні технології дають можливість розширити потенціал бібліотеки, активно використовувати інтернет-ресурси. Впровадження ІКТ у діяльність бібліотеки дозволяє створювати власні інформаційні продукти, які допомагають читачеві-користувачеві орієнтуватися в розмаїтті джерел. Бібліотека повинна зазнати докорінних змін під впливом поширення інформаційних технологій, їх впровадження та покращення приведе до створення нових методів роботи з електронними масивами інформації, що неминуче зумовить позитивні зміни в усіх структурних ланках сучасної бібліотеки [12].

Закон України Про концепцію Національної програми інформатизації від 01.12.2022 № 2807-ІХ. Головною метою Національної програми інформатизації є створення необхідних умов для забезпечення розвитку інформацій-

ного суспільства, широких можливостей для задоволення інформаційних потреб та реалізації прав і свобод громадян на основі своєчасної, достовірної та повної інформації. Національна програма інформатизації становить комплекс завдань, програм, проектів, робіт з інформатизації, спрямованих на розвиток інформаційного суспільства. Основні напрями інформатизації провідних бібліотек України, аспекти створення національної системи електронних бібліотек розглянуто в працях К. В. Лобузіню, а саме: лінгвістичне забезпечення електронних бібліотек, електронні ресурси бібліотек у сучасному інформаційному середовищі, електронне середовище як засіб формування бібліографічних ресурсів тощо. «Сьогодні завдяки досягненням інформаційно-комунікаційних технологій користувач отримав можливість доступу до різних інформаційних ресурсів з будь-якої цифрової системи. Інформаційні сервіси, серед яких і комплексні послуги, користуються найбільшою популярністю, заощаджуючи час і зусилля на отримання необхідної інформації. У сучасному бібліотечному співтоваристві ці явища виражаються в концепції створення єдиного бібліотечно-інформаційного простору» [6, с. 24]

Наказ Міністерства культури України № 684 від 08.09.2018 р. Про затвердження Положення про українську цифрову бібліотеку. Метою створення та функціонування Бібліотеки є сприяння розвитку культурної, освітньої, наукової та інноваційної діяльності, задоволенню культурних, освітніх, інформаційних, науково-дослідних та інших потреб відвідувачів (неzareєстрованих користувачів та користувачів шляхом інтеграції надбань української культури у світовий інформаційно-культурний простір. Технологія роботи Бібліотеки передбачає:

1) сканування документів, оцифрування творів мистецтва, аудіювання текстів, фотографування, рентгенографію тощо, які здійснюються з метою забезпечення доступу до архівної інформації через телекомунікаційні мережі, а також для створення цифрової страхової копії електронних документів Бібліотеки;

2) ведення електронного каталогу Бібліотеки;

3) обробку текстової інформації, зображень, графіки, відеоінформації;

4) архівацію, зберігання і захист електронних документів [8].

Розпорядження Кабінету Міністрів України № 219-р від 23.03.2016 р. Про схвалення Стратегії розвитку бібліотечної справи до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України». Стратегія є документом, що формує бачення, визначає пріоритети, завдання та основні дії для досягнення якісних змін у бібліотечній справі України. Метою Стратегії є визначення ключових проблем розвитку бібліотечної справи в Україні, пріоритетів діяльності сучасних бібліотек у забезпеченні сталого розвитку України, напрямів, завдань та основних дій, спрямованих на їх реалізацію. Стратегію розроблено як загальне бачення, що разом реалізовуватиметься органами державної влади, органами місцевого самоврядування, бібліотечними

зкладами, установами освіти, науки і культури, професійними громадськими об'єднаннями [14].

Розпорядження Президента України Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій від 20.10.2005 № 1497/2005. Метою є створення належних умов для прискорення економічного та соціального розвитку України, суттєвого поліпшення умов життя людей, забезпечення відкритості і прозорості функціонування органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Документ визначає, що розвиток в Україні інформаційного суспільства та впровадження новітніх інформаційних технологій в усіх сферах суспільного життя, діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування є одним із пріоритетних напрямів державної політики. Одним з завдань щодо впровадження новітніх інформаційних технологій є створення в електронній формі фондів архівів, бібліотек, музеїв та інших закладів культури, формування відповідних інформаційних систем, зокрема з української історії, культури, народної творчості, сучасного мистецтва, а також забезпечення широкого доступу населення до таких систем [13]. «Сучасні процеси інформатизації українських бібліотек знаходяться в постійній залежності від новітніх інформаційних технологій, до яких вони весь час вимушені пристосовуватися в ході їхнього просування у суспільстві. Таким чином, бібліотеки сьогодні – це нові сучасні інформаційні хаби, центри активізації життя в громаді, актуальні осередки для навчання і спілкування» [2, с. 27].

Висновки. У сучасних бібліотеках здійснено перші кроки по цифровізації: використовуються інформаційні системи обліку відвідувачів, оцифрування культурної спадщини, формуються електронні бази даних, створюються інформаційні портали, електронні виставки, втілюються технології доповненої і віртуальної реальності. Перехід на електронні носії сприяє підвищенню рівня обслуговування користувачів, зокрема доступ до сервісів бібліотек сьогодні здійснюється в режимі 24/7 з будь-якої точки світу. Бібліотека стає частиною світової інфраструктури. Отже, ми є свідками формування цілком нового типу бібліотек. Разом з поширенням електронних технологій відбуваються якісні зміни форм, методів бібліотечно-інформаційних послуг, способів комунікації між бібліотекарями і читачами. Все більше затребуваними стають не тільки інформаційні ресурси, скільки системи управління ними. Програми інтелектуального пошуку дозволяють швидко знаходити необхідну інформацію і направляти її користувачам. Електронні засоби суттєво підвищують оперативність надання послуг, позитивно впливають на їх якість, тому залучають у бібліотеки більше відвідувачів. Разом з тим варто не забувати, що бібліотечне обслуговування окрім алгоритмізованих операцій включає процеси, які неможливі без участі людини. Завдяки їй здійснюється емоційне співпереживання, антиципація, інтуїтивне прогнозування. Використовуючи найновіші технології, слід орієнтуватись на професійні потреби і разом з тим усвідомлювати межі,

за якими використання цифрових технологій стає нераціональним. Сучасна бібліотека виступає генератором електронних інформаційних ресурсів. Можна виділити кілька векторів розвитку цього напрямку діяльності:

1. Формування і наповнення електронних каталогів;
2. Створення власних електронних бібліотек і колекцій;
3. Формування бібліографічних, фактографічних та інших баз даних;
4. Участь у створенні електронних ресурсів загальнонаціонального спрямування;
5. Участь у проектах по створенню електронних ресурсів міжнародного рівня.

Задля ефективного використання найновіших електронних технологій вони повинні базуватись на відповідних юридичних документах чинного законодавства. Проте частина вчених вважає, що в сучасну електронну епоху практична діяльність бібліотек значно випереджає норми права, що зафіксовані в діючих нормативно-правових актах. Прописані норми не завжди відповідають реаліям часу, інколи відстаючи від них, інколи забігаючи наперед. На думку Т. Данильченко, «на сьогодні існує проблема правового оформлення діяльності бібліотеки в інформаційному середовищі, зокрема, при створенні та використанні електронних інформаційних ресурсів бібліотеками України. Це говорить про те, що чинне законодавство, включаючи міжнародні правові акти, застаріло та не враховує бурхливі процеси розвитку інформаційних технологій. Потреба удосконалення та зміни законодавства – це вже об'єктивна реальність, не рахуватися з якою не можна тому одним із першочергових завдань має бути оновлення бібліотечного законодавства, в основу якого буде покладена стратегія інформаційно-комунікаційного розвитку бібліотек, що забезпечить сучасне правове регулювання створення та використання електронних інформаційних ресурсів бібліотеками України» [1]. Як стверджує в дисертаційному дослідженні М. В. Петрова «В українському законодавстві в цілому сформовано правові засади розбудови інформаційного суспільства та прийнято низку нормативно-правових актів, які регулюють діяльність бібліотечної сфери, зокрема з формування електронних ресурсів і впровадження інформаційно-комунікаційних технологій. Однак наявній правовій базі притаманні істотні недоліки, серед них декларативність, відсутність законів прямої дії та потреба прийняття підзаконних актів для цільового фінансування ЕР з метою надання доступу населенню України до національних та світових інформаційних ресурсів» [7, с. 14].

Серед багатьох завдань, окреслених у розглянутих законодавчих актах, є формування системи національних інформаційних ресурсів, які мають бути зосереджені у тому числі в бібліотеках та інших інформаційних центрах. Завдяки їхній реалізації та втіленню в життя досягається можливість збереження інформації в електронній формі про пам'ятки матеріальної і духовної культури, архівні документи, забезпечення швидкого доступу до вітчизняних і світових

досягнень культури [16, с. 167]. Вони покликані вдосконалити роботу бібліотек, спростити користувачам доступ до інформації, незалежно від часу і місця, полегшити працю бібліотекаря завдяки активному впровадженню цифрових технологій. Розкрити їх потенціал у бібліотечній справі майбутнього.

Список використаних джерел та літератури

1. Данильченко Т. В. Правове регулювання створення та використання електронних інформаційних ресурсів бібліотек України / Т. В. Данильченко // Міжнар. наук. конф. «Місце і роль бібліотек у формуванні національного інформаційного простору» (Київ, 21 жовт. 2014 р.) / Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського – Електрон. дані. – [Україна], 2013–2024. – Режим доступу: <http://conference.nbuv.gov.ua/geront/view/id/283> (дата звернення: 31.01.2024). – Загол. з екрана.
2. Денбіновецький С. О. Цифрова трансформація українських бібліотек в умовах глобалізаційних перетворень / С. О. Денбіновецький // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2022. – № 1. – С. 26–33.
3. Желай О. П. Розвиток вітчизняного бібліотечного вітчизняного сервісу : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій / О. П. Желай. – Київ, 2018. – 32 с.
4. Іванова М. В. Цифровізація в Україні: нормативно-правове забезпечення / М. В. Іванова // Бібліотека. Наука. Комунікація. Розвиток бібліотечно-інформаційного потенціалу в умовах цифровізації : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 6–8 жовт. 2020 р.). / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2020. – С. 37–41.
5. Клименко О. Національна електронна бібліотека України: нормативно-правове забезпечення / О. Клименко // Вісн. Кн. палати. – 2023. – № 5. – С. 10–15.
6. Лобузін К. В. Сучасні підходи до інтеграції електронних бібліотечних інформаційних ресурсів / К. В. Лобузін // Вісн. Кн. палати. – 2012. – № 12. – С. 24–28.
7. Петрова М. В. Управління формуванням електронних бібліотечно-інформаційних ресурсів (кінець ХХ ст. – початок ХХІ ст.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук / М. В. Петрова. – Київ, 2012. – 20 с.
8. Про затвердження Положення про українську цифрову бібліотеку [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства культури України № 684 від 08.09.2018 // Законодавство України : інформ.-пошук. система / Верх. Рада України. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0970-18#Text/> (дата звернення: 30.01.2024). – Назва з екрана.
9. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах [Електронний ресурс] : Закон України № 80/94 від 05.07.1994 // Законодавство України : інформ.-пошук. система / Верх. Рада України. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 30.01.2024). – Назва з екрана.
10. Про інформацію [Електронний ресурс] : Закон України № 2657-ХІІ від 02 10.1992 // Законодавство України : інформ.-пошук. система / Верх. Рада України. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 30.01.2024). – Назва з екрана.
11. Про концепцію Національної програми інформатизації [Електронний ресурс] : Закон України № 2807-ІХ від 01.12.2022 2007 // Законодавство України : інформ.-пошук. система / Верх. Рада України. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#Text> (дата звернення: 30.01.2024). – Назва з екрана.
12. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства на 2007-2015 рр. [Електронний ресурс] : Закон України № 537-V від 9 січня 2007 // Законодавство України : інформ.-пошук. система / Верх. Рада України. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16#Text> (дата звернення: 30.01.2024). – Назва з екрана.
13. Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій [Електронний ресурс] : Розпорядження Президента України № 1497/2005 від 20.10.2005 // Законодавство України : інформ.-пошук. система / Верх. Рада України. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1497/2005#Text> (дата звернення: 30.01.2024). – Назва з екрана.
14. Про схвалення Стратегії розвитку бібліотечної справи до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України» [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України № 219-р від 23.03.2016 // Законодавство України : інформ.-пошук. система / Верх. Рада України. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/219-2016-%D1%80#Text> (дата звернення: 30.01.2024). – Назва з екрана.

15. Федоренко О. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у бібліотеках України / О. Федоренко // *Наук. пр. НБУВ*. – 2015. – Вип. 41. – С. 406–415. – Відомості доступні також через Інтернет: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prnbuimviv_2015_41_31 (дата звернення: 30.01.2024).
16. Хромець М. Правові засади управління формуванням електронних ресурсів бібліотечних та інформаційних центрів / М. Хромець // *Наук. пр. НБУВ*. – 2010. – Вип. 26. – С. 164–172.

References

- [1]. Danylchenko T. V. Pravove rehulyuvannya stvorennia ta vykorystannya elektronnykh informatsiynykh resursiv bibliotek Ukrainy [Legal regulation of the creation and use of electronic information resources of libraries of Ukraine]. *Mizhnarodna naukova konferentsiia «Mistse i rol bibliotek u formuvanni natsionalnoho informatsiinoho prostoru» (Kyiv, 21 zhovtnia 2014 r.)*. Available at: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/283> (accessed: 31.01.2024).
- [2]. Denbnovetskyi S. O. Tsyfrova transformatsiia ukraïnskykh bibliotek v umovakh hlobalizatsiynykh peretvoren [Digital transformation of Ukrainian libraries in the conditions of globalization transformations]. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiya*. 2021, no 1, pp. 26–33.
- [3]. Zhelay O. P. Rozvytok vitchyznyanoho biblioteknoho vitchyznyanoho servisu : avtoref. dys. kand. nauk z sots. komunikatsiy [Development of national library national service: autoref. thesis Ph.D. of social sciences communications]. Kyiv, 2018, 32 p.
- [4]. Ivanova M. V. Tsyfrovizatsiia v Ukraini: normatyvno-pravove zabezpechennia [Digitization in Ukraine: regulatory and legal support]. *Library. Science. Communication. Development of library and information potential in conditions of digitization. Proceedings of the International Scientific Conference (Kyiv, October 6-8, 2020)*. 2020, pp. 37–41.
- [5]. Klymenko O. Natsionalna elektronna biblioteka Ukrainy: normatyvno-pravove zabezpechennia. [National electronic library of Ukraine: regulatory and legal support.] *Visnyk knyzhkovoyi palaty*. 2023, no 5, pp. 10–15.
- [6]. Lobuzina K. V. Suchasni pidkhody do intehratsiyi elektronnykh biblioteknykh informatsiynykh resursiv [Modern approaches to the integration of electronic library information resources]. *Visnyk knyzhkovoyi palaty*. 2012, no 12, pp. 24–28.
- [7]. Petrova M. V. Upravlinnia formuvanniam elektronnykh bibliotekno-informatsiynykh resursiv (kinets XX st. – pochatok XXI st.) : avtoref. dys. ... kand. ist. nauk [Management of the formation of electronic library and information resources (end of the 20th century - beginning of the 21st century): autoref. thesis Ph.D. of history of science]. Kyiv, 2012, 20 p.
- [8]. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro ukrainsku tsyfrovu biblioteku : Nakaz Ministerstva kultury Ukrainy № 684 vid 08.09.2018 [Order of the Ministry of Culture of Ukraine No. 684 dated September 8, 2018 On approval of the Regulation on the Ukrainian Digital Library]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0970-18#Text/> (accessed: 30.01.2024).
- [9]. Pro zakhyst informatsii v informatsiino-telekomunikatsiynykh systemakh : Zakon Ukrainy № 80/94 vid 05.07.1994 [Law of Ukraine On Protection of Information in Information and Telecommunication Systems dated 07.05.1994 No. 80/94-VR.]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#Text> (accessed: 30.01.2024).
- [10]. Pro informatsiiu : Zakon Ukrainy № 2657-KhII vid 02.10.1992 [Law of Ukraine “On Information” No. 2657-XI of 02.10.1992]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (accessed: 30.01.2024).
- [11]. Pro kontseptsiuu Natsionalnoi prohramy informatyzatsii : Zakon Ukrainy № 2807-IX vid 01.12.2022 2007 [Law of Ukraine On the Concept of the National Informatization Program dated December 1, 2022 N 2807-IX]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#Text> (accessed: 30.01.2024).
- [12]. Pro osnovni zasady rozvytku informatsiinoho suspilstva na 2007-2015 rr. : Zakon Ukrainy № 537-V vid 9 sichnia 2007 [The Law of Ukraine On the Basic Principles of Information Society Development for 2007-2015 dated January 9, 2007 No. 537-V]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16#Text> (accessed: 30.01.2024).
- [13]. Pro pershocherhovi zavdannia shchodo vprovadzhenia novitnikh informatsiynykh tekhnolohii : Rozporiadzhennia Prezydenta Ukrainy № 1497/2005 vid 20.10.2005 [Decree of the President of Ukraine «On priority tasks regarding the implementation of the latest information technologies» dated October 20, 2005 No. 1497/2005]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1497/2005#Text> (accessed: 30.01.2024).
- [14]. Pro skhvalennia Stratehii rozvytku biblioteknoi spravy do 2025 roku «Iakisni zminy bibliotek dlia zabezpechennia staloho rozvytku Ukrainy» : Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy № 219-r vid 23.03.2016 [Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 219-r dated 23.03.2016 On the approval of the Strategy for the development of library affairs until 2025 Qualitative changes in libraries to ensure

the sustainable development of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/219-2016-%D1%80#Text> (accessed: 30.01.2024).

- [15]. Fedorenko O. Vprovadzhennya informatsiyno-komunikatsiynikh tekhnolohiy u bibliotekakh Ukrayiny [Implementation of information and communication technologies in libraries of Ukraine]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho*. 2015, iss. 41, pp. 406–415. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/npbuimviv_2015_41_31 (accessed: 30.01.2024).
- [16]. Khromets M. Pravovi zasady upravlinnya formuvanniam elektronnykh resursiv biblioteknykh ta informatsiynnykh tsentriv [Legal principles of managing the formation of electronic resources of library and information centers]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho*. 2010, iss. 26, pp. 174–172.

Надійшла 29.02.2024 р.

Nataliia Loschynska,

PhD in Philological Sciences, Senior Research Associate, Associate Professor,
Institute of Information Technologies,
V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine,
3 Holiivskyi Av, Kyiv 03039, Ukraine
e-mail: Loschynska@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-6535-5863>

REGULATORY AND LEGAL FRAMEWORK FOR THE DEVELOPMENT OF LIBRARY ELECTRONIC RESOURCES IN UKRAINE

Summary

Under the influence of digital technologies, the face of a traditional public institution such as a library is changing. The principles of library space organization, methods of library and information activities, resource provision of library funds, etc. are being rethought. The subject of the study is the documents of the current regulatory and legal framework of Ukraine, which relate to the development of electronic resources in the libraries of Ukraine. The purpose of the article: to outline the essence of the main regulatory and legal acts issued during the years of independence of Ukraine, which directly or indirectly relate to the use of electronic resources in the work of libraries. To investigate their role and significance in the legislation of Ukraine. To establish which of them are designed to improve the work of libraries, to simplify access to information for users, regardless of time and place, to facilitate the librarian's work thanks to the active implementation of digital technologies. To reveal their potential in the librarianship of the future. Conclusions. As a result of the review of legal acts in the legislation of Ukraine since the beginning of independence, created to improve the work of libraries, it was established that the vast majority of the presented documents actively contribute to the development of the information and library sphere, the introduction of digital technologies. All the above-mentioned legal documents provide for: free access to electronic information resources, protection of copyright in information and search systems, creation and development of information library resources in the information society. However, it should be recognized that some of them are not without some shortcomings and lag behind their international counterparts.

Keywords: legislative base; legal principles; electronic library; electronic resources; digitization of national heritage, digital service, information platforms.